

Brian Way, Vorming door Drama, Wolters-Noordhoff's Pedagogische bibliotheek, Groningen 1977, 268 p., 424 fr.

Dit boek is een vertaling van het bekende "Development through Drama". Drama heeft voor de schrijver in de eerste plaats te maken met ervaring door de deelnemers, terwijl theater zich bezig houdt met de communicatie tussen acteurs en publiek. Hij behandelt drama dus als een kans tot persoonlijke groei. Hij ziet deze gebeuren op het gebied van de concentratie, de zintuigen, de fantasie, het lichaamsgevoel, de taal, het gevoel en het verstand. Op deze zeven gebieden kan het kind door drama geholpen worden om geleidelijk te groeien via ontdekking van eigen mogelijkheden, naar gebruik van die mogelijkheden, naar sensitiviteit en ontdekking van de omgeving, naar assimilatie van invloeden van zowel binnen als buiten de eigen omgeving. Het bereiken van resultaten is bij dit alles niet het voornaamste, de nadruk moet vallen op het voortdurend oefenen.

Een sterke en tegelijk zwakke kant van het boek is dat het zo weinig schools is. Goed daaraan vind ik dat er zo sterk kindgericht in wordt gedacht; zwak is dan dat de onderwijskundige kent van de zaak zo weinig in het oog wordt gehouden. (Dat laatste is misschien te wijten aan het feit dat het Engelse Origineel al van 1967 dateert.)

Het boek geeft een enorme hoeveelheid inspiratie en zeer veel concrete tips, zowel voor oefeningen als op het gebied van de groepsdynamica (bv. op p. 148: "Een plotselinge terugkeer naar het samscholen is doorgaans een aanwijzing dat ze zich bij de nieuwe oefeningen niet veilig voelen.") Misschien is het boek in de eerste plaats direct bruikbaar voor wie op woensdagmiddag "socio-culturele activiteiten" moet organiseren in de basisschool, maar ook voor leerkrachten moedertaal in alle onderwijssoorten is het een ware goudmijn, al zal er dan wel iets meer "vertaalwerk" nodig zijn.

Voor wie nooit zelf, bv. op een cursus of conferentie, ervaring heeft opgedaan met dramatische werkwormen, is het boekje niet interessant: je moet uit ervaring weten wat je anderen "aandoet". Voor wie die ervaring wel heeft, een aanrader.

R.R.

De DCN- Cahiers, reële aanwinsten.

De laatste maanden verschenen bij J.B. Wolters-Noordhoff een reeks boekjes over moedertaalonderwijs die we best de moeite waard vonden. Ze werden uitgegeven door de Didaktiekcommissie Nederlands van de Vereniging van Leraren in Levende Talen (Nederland). De prijs ervan valt enorm mee (van welk boek kun je dat tegenwoordig nog zeggen?). We bekeken ze met een paar leraars en vonden nog veel meer positiefs erin.

Schrijven op school (Een bundel artikelen over enkele aspecten van de schrijfdidaktiek in het voortgezet onderwijs voor de Didaktiekcommissie Nederlands, verzameld door Jan Sturm). DCN-cahier 3, 135 pp, 204 fr.

Bookjes over schrijfdidaktiek zijn zeldzaam en meestal vind je er toestanden in beschreven die in theorie wel mooi lijken, maar die in de klas even onbruikbaar blijken te zijn als andere receptenboekjes. Daarom is dit DCN-cahier zo belangrijk. Er wordt namelijk uitgegaan van het standpunt dat het opstellen-maken een hele bundel vaardigheid vóóronderstelt, zoals bv. het hebben van ideeën (materiaal verzamelen), selecteren, rangschikken, het maken van een schema, het foutloos uitschrijven... EN dat bijgevolg deze vaardigheden moeten aangeleerd worden.

"Zo'n niet louter intellectuele doelstelling bereik je nu eenmaal niet door een keer handoplegging" (p. 64).

Zeer belangrijk voor de klaspraktijk is het artikel van W. Drop en J.H.L. de Vries : Schrijven op feiten (p. 72-II8), omdat daarin een o.i. volledige procedure van het schrijven geschetst wordt, met heel wat praktische en nieuwe inzichten, o.a. ook in verband met het longitudinale (van basisschool tot eind M.O., en doorheen alle vakken) perspectief.

Tenslotte nog deze zure bedenking: wat is er fout met het Vlaamse onderwijsbeleid, daar dergelijke vernieuwende inzichten hier niet schijnen te kunnen ontstaan ? Waar zit de Vlaamse Griffioen, Drop, Sturm e.a. ?

Zeer warm aanbevolen !

Jos Boven

Hans van Dam, Drama als werkvorm, DCN-cahier 4, II7 p., 204 fr.

De grote verdienste van dit boekje bestaat erin dat het een serieuze onderwijskundige opbouw wil geven aan het gebruik van dramatische werkvormen op school. Doordat deze werkvormen de school binnen zijn gekomen via het vormingswerk, is er vaak nogal wat onduidelijkheid rond precieze doelstellingen, evaluatie enz. binnen het moedertaalonderwijs. De schrijver legt zeer sterk de nadruk op de noodzaak om planmatig te handelen. Zijn indeling in open en gesloten werkvormen (naarmate ze passen resp. in een proces- of produktiemodel) is verhelderend en geeft een nuchtere kijk op mogelijkheden binnen het moedertaalonderwijs. Persoonlijk vond ik het boekje erg stimulerend om mijn eigen praktijk kritisch te gaan analyseren. Anderzijds is het vaak onduidelijk, moeilijk leesbaar en ergens stroef. Het is een goede aanzet om verder te denken over het onderwerp, maar waarschijnlijk blijft het al te schematisch om de meeste leraars te kunnen verder helpen in hun dagelijkse praktijk. Erg goed voor wie bv. in leraarsopleidingen het gebruik van dramatische werkvormen in een ruimer kader wil situeren.

Roger Roger

Luisteren is handelen. Het is geen passieve bezigheid, niet iets dat je overkomt, geen gedrag dat je vertoont. Luisteronderwijs als onderdeel van het communicatie-onderwijs moet aansturen op de autonomie van de leerling, zodat hij kan handelen in het besef van zijn verantwoordelijkheid tegenover zichzelf en anderen. Het luisteren moet bijgevolg worden benaderd vanuit complete communicatieve situaties. Vertrakkend vanuit deze principes, stellen de auteurs een transactiemodel voor, waarbij wordt rekening gehouden met (p. 29) het referentiekader, het verwachtingspatroon ten aanzien van het sprekersstandpunt, de communicatieve rol, het belang bij het onderwerp van gesprek, het vertrouwen in de spreker. Al deze factoren bepalen mee de keuze van de luisteraar voor één of andere manier van luisteren.

Met deze benadering zetten de auteurs zich af tegen het traditionele éénrichtingsverkeersmodel, waarvan de meeste lessen nog getuigen. Sociale vaardigheid, persoonlijkheid, selectieve perceptie, emoties, betrokkenheid, ... komen daar niet expliciet aan bod. Dingen als onthouden, begrijpen, herkennen, ... komen wel aan bod, maar die van individu tot individu verschillende emotionele factoren en de steeds veranderende situationele factoren die mee de luistervaardigheid constitueren, worden gewoonweg genegeerd.

De beste luisteraar wordt daardoor de leerling met de grootste receptiviteit. Met dergelijk opvoedingspatroon kweek je in extremis volgzaam, onderworpen mensen, met een beperkte greep op hun eigen situatie. En dat kan toch de bedoeling niet zijn.

Met deze basisideeën als background en met regelmatige verwijzing naar wetenschappelijk onderzoek, behandelen de auteurs achtereenvolgens het luisteren op zichzelf, de normen waar een goed luisteraar aan moet voldoen, de doelstellingen van het luisteronderwijs, de evaluatie ervan, het luisteren in de vreemde talen en de praktijk van het luisteronderwijs.

De praktische lesideeën zijn zeker bruikbaar in de klas, maar ieder zal ze uiteraard naar zijn eigen praktijk moeten vertalen en uitwerken. Vooral het hoofdstuk 'Luisteren in de vreemde talen' biedt heel wat om het onderwijs in deze disciplines zinvoller te maken.

DCN-cahier 5 : 'Luisteren' is dus géén wetenschappelijke analyse, het biedt ook geen uitgewerkte lessen. Het verbreedt wel je kijk op dit aspect van ons onderwijs en je krijgt meer oog voor de functionele zinvolheid van 'luisterlessen'. Hierdoor kan het stimuleren om een stap verder te zetten in de doelgerichte ontwikkeling van je eigen onderwijspraktijk.

Joris Dewint

Peter Doughty e.a., Taal gebruiken, DCN-cahier 6, 154 p., 212 fr.

Dit is een bewerking van het Engelse "Language in Use". Het boek bevat suggesties voor 10 lessenreeksen. Het zijn echter niet meer dan suggesties, zodat er nog flink wat voorbereidingswerk voor de leraar overblijft (of dat een voor- of een nadeel is, hangt van ieder persoonlijk af). Al de lessen zijn tegelijk gericht op taalbewustwording en taalbeheersing. Er wordt steeds zeer inductief gewerkt en er wordt zeer veel werk door de leerlingen zelf verricht. De voorgestelde werkvormen en invalshoeken zijn zeer inspirerend en leveren veel materiaal van waaruit iemand geleidelijk zijn eigen onderwijspraktijk kan gaan veranderen in meer leerlinggerichte zin. Het boek veronderstelt nl. een soort situatie waarin de leraar de organisator van leersituaties wordt en de leerlingen ervaring kunnen opdoen in het oplossen van problemen: veel individueel werk, werk in kleine groepen, klasgesprekken ...

Het ideale moedertaalonderwijs dus ? Nog niet. De lessen blijven nogal sterk steken in allerlei taalproblemen en er wordt te zelden gekeken naar de achterliggende maatschappelijke realiteit. Er zit ook soms een zekere oppervlakkigheid in de behandeling (er zou bv. veel taalbeschouwelijks aan toe kunnen worden gevoegd), maar misschien is dat in sommige onderwijssoorten onvermijdelijk. Toch: voor iedereen een fijne grabbelton !

Roger Roger

Josien Anker en Jan Boland, Jeugdboeken in de klas, DCN-cahier 7, 212 fr.

Met een eerste deel : Lezen op school. Waarin mensen die zoeken naar een gestructureerd waarom voor jeugdlektuur op school, die kunnen vinden in : - Doelen voor leesonderwijs (p. 34)

- Doelen voor jeugdlektuur in de klas (p.41)

Opvoeders in het algemeen en leerkrachten in het bijzonder hebben daar ook een bevestiging aan van wat ze vaak al jaren met jeugdlektuur deden.

En een tweede deel: Wat vinden de kinderen leuk ? Als uitgangspunt spreekt dat voor zichzelf.

Voor al het derde deel verdient belangstelling: Werken met jeugdboeken. Het geeft gestructureerd een pak werkvormen waarmee je het lektuurwerk met kinderen (tot 14/15j.) lange tijd kan stofferen. Met een aantal praktijkvoorbeelden en referenties die bewijzen dat de auteurs de jeugdboeken nog gelezen hebben ook (elders vind je wel eens erg speculatieve beschouwingen over deze aangelegenheid). Tenslotte nog een vrij uitgebreide literatuurlijst voor en over werken met jeugdboeken in de klas.

Een paar tekenende fragmenten die de leesnieuwsgierigheid kunnen prikkelen:

- De taak van het onderwijs is niet primair het stellen van normen, maar het wijzen op wat er allemaal beleefd kan worden in/met boeken (p. 35)

- . . . algemene doelstellingen zijn voor het onderwijs in jeugdlektuur : De bestaande leesinteresse van de leerlingen vasthouden en de leerlingen verder stimuleren en helpen bij hun ontwikkeling als lezers (P. 42)
- Aansluiten bij de beleavingswereld van het kind, betekent vooral inzicht in zijn belangstelling, zijn wensen, zijn sociaal-culturele achtergrond (p. 59)

Wel staat er ergens te lezen dat het cahier mee de aansluiting kan aanzuiveren tussen het lektuuronderwijs op de basisschool en dat op de secundaire school. Op de basisschool zou men terzake al een heel eind gevorderd zijn. Wellicht in Nederland. Voor Vlaanderen is dit vast niet toepasselijk. Je kan moeilijk beweren dat goede kinder- en jeugdboeken echt een plaats hebben op onze lagere scholen, en daarvoor zijn veel redenen. Voor de middelbare school is welbaar de tijd nog niet zolang voorbij, dat zowat ieder gerenomeerd didacticus je met grote stelligheid vertelde dat wat kinderen spontaan lezen, geen literatuur was, geen cultuur-historische waarde had, om zomaar iets te noemen. Maar eigenlijk waren er nog veel meer argumenten om jeugdlektuur met het stof van de onwetendheid onder het schooltapijt te vegen.

D.Vd.

DE LITERATUURLIJST IN NEDERLAND.

Zoals misschien bekend moeten jonge Nederlanders voor het eindexamen middelbare school een lijstje indienen met titels van Nederlandse romans waarover ze willen geëxamineerd worden. Voor het VWO/gymnasium moet dat lijstje 25 titels bevatten, voor HAVO 10, MAVO 5. In de boekenbijlage van het weekblad Vrij Nederland verscheen op 15 juli 78 een enquête over de inhoud van deze lijstjes, gebaseerd op een staal van 272 VWO en 306 HAVO-lijsten (in totaal worden ongeveer 170.000 lijstjes per jaar ingediend). Ter informatie drukken we hier enkele cijfergegevens uit het artikel af. We vermelden alleen de titels die op meer dan 10 % van de lijstjes voorkomen.

De meest genoemde boeken.

1) Het bittere kruid (Margo Minco)	270 (43%)
2) Wierook en Tranen (Ward Ruyslinck)	230 (42%)
3) De herberg met het hoefijzer (A. Den Doollaard)	198 (33%)
4) Deroeg (Halla Haasse)	183 (30%)
5) Het Fregatschip Johanna Maria (A. Van Schendel)	158 (28%)
6) Kort Amerikaans (Jan Wolkers)	151 (25%)
7) Bint (F. Bordewijk)	147 (25%)
8) Het behouden huis (W.F. Hermans)	145 (23%)
9) De Kleine Johannes (F. Van Edeh)	143 (23%)
10) De komst van Joachim Stiller (H. Lampo)	141 (23%)